

UDK: 27-248.83-273
Pregledni rad
Primljeno: ožujak 2018.

Darko TOMAŠEVIĆ
Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu
Josipa Stadlera 5, BiH - 71000 Sarajevo
darko.tomasevic@gmail.com

EGZEGETSKA ANALIZA I PORUKA 1 IV 1,1 – 2,2

Sažetak

Prva Ivanova poslanica ima mnogo nedoumica i stvari na koje nije lako dati definitivan odgovor. Jedna od tih stvari je i njezina struktura, tj. kako je najbolje strukturalno podijeliti to djelo, o čemu do danas nema suglasja. O strukturalnoj podjeli uvelike ovisi i kako protumačiti taj spis, to jest vidjeti koji su glavni naglasci koje je pisac htio priopćiti. Ovaj rad nudi vlastiti prijedlog strukturalne podjele samo prvog dijela 1 Iv, i to 1 Iv 1,1 – 2,2 i na temelju toga tumači naznačeni tekst.

Polazeći od predložene trostruke podjele 1 Iv 1,1 – 2,2, mogu se uočiti tri temeljna naglasaka: 1,1-2 stavlja naglasak na vječni život; 1,3-8 stavlja naglasak na zajedništvo s Bogom, koji se definira kao svjetlost; 1,9 – 2,2 stavlja naglasak na priznavanje grijeha.

Kad se ta tri naglasaka stave u relaciju, čini se da je piščeva nakana u 1 Iv 1,1 – 2,2 bila istaknuti da se do vječnog života (1,2) dolazi preko zajedništva s Bogom (1,3) i priznavanja grijeha (1,9). A to potvrđuje i egzegetska analiza cijelog ulomka.

Ključne riječi: život vječni, zajedništvo s Bogom, priznavanje grijeha, struktura 1 Iv 1,1 – 2,2.

Uvodne opaske

Pisati o početku Prve Ivanove poslanice poprilično je zahtjevan posao. Prvi razlog tome je što u biblijskoj literaturi nema puno znanstvenih članaka koji bi obrađivali samo ulomak iz 1 Iv 1,1 – 2,2. Uglavnom su pisani komentari na cijelu poslanicu. A s druge strane, ni jedan ozbiljan znanstveni članak o Prvoj Ivanovoj poslanici nije napisan u posljednjih pedeset godina na hrvatskom jeziku i objavljen u nekom od znanstvenih časopisa. Sva literatura o Prvoj Ivanovoj

poslanici na hrvatskom jeziku svodi se na desetak naslova.¹ Stoga je pisanje o toj temi itekako izazovno.

Iako će neki reći da je *razlog pisanja* ove Ivanove poslanice polemika² protiv onih koji su „izišli“ i nisu bili dio „nas“ (usp.: 1 Iv 2,19), ipak je prikladnije gledati taj spis ne iz polemičkog kuta, nego iz afirmativnog kuta, a to je želja pisca pokazati tko je Bog, što on i čini u 1 Iv 1,5: „Bog je svjetlost!“³ I ne samo to, pisac je više orijentiran pastoralno negoli polemički⁴ ili kao što Loader ističe: „To nije vježba o apstraktnom promišljanju; radi se o pastoralnoj brizi.“⁵ Pisac se ne opterećuje previše ni retorikom, ni dogmatikom, njemu je puno važnije da pokaže Boga i njegov karakter i kakve sve to posljedice ima na svakodnevni život kršćanina (vidi posebno: 1 Iv 1,6-10).

Ako bi se moglo odrediti koja je *svrha* pisanja cijele poslanice, moglo bi se osvrnuti na ono što sam pisac donosi. Gledajući prvenstveno na odsjek 1 Iv 1,1 – 2,2, svrha bi mogla biti četverostruka. Pisac piše da: 1) možete imati zajedništvo s nama (1 Iv 1,3); 2) da radost vaša bude potpuna (1 Iv 1,4); 3) da ne griješite (1 Iv 2,1) te da znate da

¹ Albin ŠKRINJAR, „Proslov u Konstituciji o Božanskoj objavi (1 Iv 1,2-3, DV 1)“, *Bogoslovska smotra* 37 (1967.), 111-114; Nikola MAJCEN, „Prva Ivanova“, *Spectrum* 10,2 (1976.), 31-40; Albin ŠKRINJAR, „Isus – ‘istiniti Bog i život vječni’ (1 Iv 5,20)“, *Crkva u svijetu* 17 (1982.), 9-19; Mladen PISEK, *Agape. Egzegetsko-teološki ekskursi uz 1 Ivanovu poslanicu* (Zagreb: 1983.); John R. W. STOTT, *Ivanove poslanice. Uvod i komentar* (Novi Sad: Dobra vest, 1984.); Mladen PISEK, *Prva Ivanova poslanica: egzegetsko teološka promišljanja* 4,7 – 5,4 (Zagreb: Promjene, 1992.); Pero VIDOVIĆ, „Vidjeli smo i svjedočimo (1 Iv 1,2)“, *Glasnik Srca Isusova i Marijina, srpanj/kolovoz 1992.*, 232-233; Celestin TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan - evanđelist ljubavi (Iv, Heb, Jd, 1 Iv, 2 Iv, 3 Iv, Otk)* (Zagreb: Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca, 1995.). Na hrvatskom jeziku o Prvoj Ivanovoj poslanici mogu se naći i tekstovi u Uvodima u Novi zavjet (npr. Brownov Uvod u Novi zavjet; Harringtonov Uvod u Novi zavjet) te u Biblijskim teologijama Novoga zavjeta, međutim ti tekstovi uglavnom ukratko i najčešće općenito govore o 1 Iv bez sustavnijeg tumačenja poslanice.

² Robert W. YARBROUGH, *1–3 John*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament (Grand Rapids: Baker Academic, 2008.), 29.

³ Govoreći o Bogu, autor 1 Iv donosi još jednu važnu „definiciju“ Boga, a to je da je on „ljubav“ (1 Iv 4,8.16). Međutim, kako se ovaj rad bavi 1 Iv 1,1 – 2,2, stoga se ova prva definicija Boga (da je on svjetlost) više obrađuje.

⁴ Vidi: Terry GRIFFITH, *Keep Yourself from Idols: A New Look at 1 John*. Journal for the Study of the New Testament Supplement 233 (Sheffield: Academic Press, 2002.), 1.

⁵ William Ronald George LOADER, *The Johannine Epistles* (London: Epworth, 1992.), 3.

imate život vječni (1 Iv 5,13).⁶

Početak Prve Ivanove poslanice ne donosi ime onoga tko ju piše, tj. ne donosi ime pošiljatelja pisma, što je uobičajeno za helenistička pisma. Budući da se autor pisma ne predstavlja, mnogi pretpostavljaju da je on sam bio poznat čitateljima. Zanimljivo je, bez obzira na to tko bio *pisac* i je li bio poznat onima kojima upućuje ovo pismo, on sam koristi pluralni oblik, tj. piše u prvom licu množine. Nije nemoguće da su ti „mi“ osobe koje su bili svjedoci Isusova života, smrti i uskrsnuća,⁷ iako je vjerojatnije da se radi o svjedocima (možda i zajednici) koji su čuli i vidjeli prvotne svjedoke, to jest apostole.

Što se tiče *strukturalne podjele* 1 Iv (a posebno prvog i početka drugog poglavlja), za nju postoji mnoštvo prijedloga.⁸ Robert W. Yarbrough, na primjer, 1 Iv 1,1 – 2,2 dijeli na sljedeći način: 1,1-4 je navještaj autoriteta te svrha djela; 1,5 je glavni naglasak poslanice, a to je definicija Božje naravi; 1,6-10 je implikacija Božje naravi na život kršćana; 2,1-6 je obraćanje čitateljima u svjetlu Božje naravi.⁹ Sasvim drukčiju strukturu predlaže John Painter koji ističe da je: 1,1-5 prolog; zatim da se prvi dio proteže od 1,6 – 2,27 i da je glavna tema provjera ima li netko zajedništvo s Bogom. Potvrda da netko ima zajedništvo s Bogom (koji je svjetlost), moralna je provjera (tj. da li netko ima ljubavi). U tom je smislu 1,6-7 isticanje tvrdnje da se ima zajedništvo s Bogom i provjera te tvrdnje; 1,8-9 je druga tvrdnja i pobijanje te tvrdnje; 1,10 – 2,2 je treća tvrdnja i pobijanje te tvrdnje (uz isticanje Krista kao zagovornika [2,1-2]). Za razliku od njega Ian Howard Marshall nudi jednostavniju podjelu smatrajući da je 1 Iv 1,1-4 prolog koji stavlja naglasak na riječ života, dok bi reci 1,5 – 2,2 isticali temu hoda u svjetlosti. Stephen S. Smalley smatra da je 1 Iv 1,1-4 prolog koji govori o riječi života, dok je glavna tema sljedećeg odsjeka 1,5 – 2,29 život u svjetlosti. A u sklopu te teme su reci 1,5-7 koji govore o Bogu koji je svjetlost te 1,8 – 2,2 koji ističu da je prvi uvjet za živjeti u toj svjetlosti odricanje od grijeha, drugi bi bio poslušnost,

⁶ Iako 1 Iv 5,13 izlazi iz okvira 1,1 – 2,2, tema vječnog života je ono što pisac naglašava i u tom ulomku. Jasno je da ovo nije „definitivan“ odgovor što je svrha poslanice, ali se odgovor nudi gledajući kroz prizmu 1 Iv 1,1 – 2,2.

⁷ Bez obzira na to što Ivanove poslanice nigdje izričito ne govore o uskrsnuću, one ga itekako pretpostavljaju.

⁸ Ovdje će prije svega biti naglasak na strukturalnoj podjeli 1 Iv 1,1 – 2,2 jer cilj rada nije strukturalna podjela cijele poslanice, nego samo prvog i početka drugog poglavlja. Jasno je da pojedini autori nude strukturalnu podjelu koja izlazi iz tih okvira te da ona uključuje i neke od susljednih redaka.

⁹ R. W. YARBROUGH, 1-3 *John*, 22.

treći odbacivanje svjetovnosti, a četvrti življenje vjere.¹⁰

Jako zanimljiv članak napisao je Matthew D. Jensen gdje donosi pregled bibličara koji su se bavili strukturom Prve Ivanove poslanice. Razlog je tog zanimanja činjenica da ovisno o strukturalnoj podjeli ovisi i tumačenje 1 Iv.¹¹ U članku on ističe da prva skupina bibličara spis dijeli na temelju identificiranja glavnih tema; drugi se baziraju na kritici izvora, tj. pokušavaju pronaći izvore kojima se pisac služio i koji su uvjetovali strukturu poslanice; treći stavljaju naglasak na literarne značajke (riječi spone, karakteristične izričaje, ponavljanja itd.) i na temelju toga prave podjelu. Četvrti svoje argumente temelje na tekstno-lingvističkoj analizi, naglašavajući više paragrafe (veće cjeline), a manje rečenice (manje cjeline). Radi se u biti o kombinaciji prve i treće skupine. I peta skupina ističe važnost antičke retorike: pokušava je pronaći i na taj način strukturalno podijeliti 1 Iv.¹²

Ja ovdje ne slijedim uobičajene prijedloge, nego donosim svoju podjelu 1 Iv 1,1 – 2,2 na temelju koje i pristupam tekstu, a to je trostruka podjela koja nosi svoju poruku. Naime, analizirajući naznačeni tekst i tražeći njegovu poruku, tekst se može podijeliti na tri dijela: 1,1-2; 1,3-8; 1,9 – 2,2. Svaki od ta tri dijela nosi svoju poruku: 1,1-2 ističe vječni život, 1,3-8 ističe zajedništvo s Bogom koji je svjetlost, a 1,9 – 2,2 priznavanje grijeha. Temeljna novost ove podjele jest da se ne stavlja u prvi plan najčešće naglašavana jedna od definicija Boga (a to je da je

¹⁰ John PAINTER, *1, 2, and 3 John*. Sacra pagina series 18 (Collegeville: Michael Glazier Book, 2002.), 117. Ian Howard MARSHALL, *The Epistles of John*. The New International Commentary on the New Testament (Grand Rapids: Eerdmans, 1978.), 22-27, 99-120 gdje na stranicama 22-27 donosi sedam različitih prijedloga bibličara za strukturalnu podjelu. Stephen S. SMALLEY, *1, 2, 3, John*. Word Biblical Commentary 51 (Waco: Word Books, 1984.), xxxiii. Neobično kompliciranu strukturalnu podjelu 1 Iv donosi Jan A. du RAND, „A Discourse Analysis of 1 John“, *Neotestamentica* 13 (1979.), 1-42. O strukturalnoj podjeli kratko piše i Urban C. von WAHLDE, *The Gospel and Letters of John. Volume 3. Commentary on the Three Johannine Letters*. The Eerdmans Critical Commentary (Grand Rapids: W. B. Eerdmans, 2010.), 19-20. On tekst dijeli na: 1,1-4 koji ističe svjedočanstvo i zajedništvo te 1,5 – 2,2 koji govori o navještaju da je Bog svjetlost. I Rudolf SCHNACKENBURG, *Die Johannesbriefe*. Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament (Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1970.), 49-94 ovaj ulomak dijeli tako da bi prva četiri retka bila prolog (1, Iv 1,1-4), redak peti je poruka da je Bog svjetlost (1,5), dok bi 1,6 – 2,2 tematizirali temu zajedništva s Bogom i grijeha.

¹¹ U tom kontekstu i moja strukturalna podjela uvjetovana je tumačenjem ili se može reći da je tumačenje uvjetovano strukturalnom podjelom.

¹² Vidi detaljnije o tome: Matthew D. JENSEN, „The Structure and Argument of 1 John: A Survey of Proposals“, *Currents in Biblical Research* 12 (2014.), 194-215.

Bog svjetlost), nego se naglašava da se do toga Boga, koji je svjetlost, dolazi kroz zajedništvo s njim i priznavanjem grijeha.

1. Život vječni (1,1-2)

Prvi reci (r. 1-2) donose nekoliko tvrdnji koje pisac želi prenijeti. Prvu tvrdnju koju autor želi prenijeti, a koja se nalazi u prvom retku, jest to da je transcendentno postalo imanentno, da se duhovno utjelovilo. Prvo što, dakle, želi prenijeti jest činjenica *utjelovljenja*. Transcendentnost, koja se izriječkom ne spominje, primjetna je u izričaju „što bijaše od početka“. U tome se 1 Iv razlikuje od prologa Ivanova evanđelja, gdje se govori o apsolutnom početku, a ovdje o početku Isusove egzistencije kao čovjeka.

A taj se izričaj „od početka“ „ἀπ’ ἀρχῆς“ prije svega u SZ (LXX) odnosi na nešto što prethodi vremenu ili na nešto što je jako staro.¹³ Tako Hab 1,12 ističe: „Nisi li od davnih vremena (ἀπ’ ἀρχῆς), Jahve, Bože moj“; a Mudr za idole u 14,13 kažu: „Nije ih bilo u početku (ἀπ’ ἀρχῆς) niti će ih biti dovijeka.“ Za razliku od njih, Bog je postojao „od početka“. On i njegovo postojanje nadilazi ljudska vremenska ograničenja, nadilazi kategorije vremena i prostora.

Pisac u prvom retku želi naglasiti utjelovljenje Vječnoga. To utjelovljenje nije bilo metaforično, duhovno, nešto nematerijalno. Ne, to utjelovljenje bilo je stvarno, materijalno. Taj Vječni postao je opipljiv našim rukama i vidljiv našim očima i dostupan našim ušima (r. 1 „što smo čuli“). Vječni je postao povijestan, što ovaj redak stavlja u odnos s Prologom Ivanova evanđelja: „I Riječ tijelom postade i nastani se među nama“ (Iv 1,14).

O tome Utjelovljenom svjedoci su „čuli“ (ὁ ἀκηκόαμεν).¹⁴ Iako samo slušanje ne mora biti dovoljno jak argument da se nekoga u nešto uvjeri, ono s drugim čimbenicima može biti uvjeravajući dokaz.

Sljedeći glagol koji pisac koristi jest glagol „vidjeti“ (ὁ ἐώρακάμεν). Gledajući uporabu tog izraza u Svetom pismu, moglo bi se zaključiti da se on koristio za svjedočenje prije svega Božje prisutnosti

¹³ Izričaj ἀπ’ ἀρχῆς u LXX nalazi se 39 puta. Evo mjesta gdje se dotični izričaj nalazi: Pnz 11,12; Jš 24,2; 2 Sam 7,10; 14,26; 1 Ljet 17,9; 2 Ljet 23,8; Neh 12,46; Jdt 8,29; Ps 73,2; 77,2; Prop 3,11; Mudr 6,22; 9,8; 12,11; 14,13; Sir 16,26; 24,9; 36,10; 39,25; 51,20; Am 6,7; Mih 5,1; Hab 1,12; Zah 12,7; Iz 1,26; 2,6; 22,11; 23,7; 42,9; 43,13; 44,8; 45,21; 48,8.16; 63,16.19; Bar 3,26; Ez 16,55; 42,12. U 1 Iv se pak koristi 8 puta: 2,7.13.14.24(2x); 3,8.11. Izraz se isto tako dva puta koristi u 2 Iv te dva puta u Ivanovu evanđelju.

¹⁴ Paralele na ovaj izričaj u NZ su Iv 4,42; a u LXX Jš 2,10; 9,9; Zah 8,23.

i Božjeg djelovanja.¹⁵ Želi se reći da je Utjelovljeni stvarnost, a ne neka „prikaza“.

Nakon toga se koristi glagol „razmotriti“ (ἐθεασάμεθα). Glagol uključuje pomno promatranje, promišljanje, svjedočenje, izvođenje određenog zaključka. Isti oblik pojavljuje se i kod Iv 1,14,¹⁶ dok se u 1,32 ne pojavljuje isti oblik, ali se koristi isti glagol θεάομαι (a isti je slučaj i u 1 Iv 4,14).

I posljednji izraz u prvom retku kojim se opisuje da je Utjelovljeni stvarno prisutan jest zbog toga što su ga svjedoci rukama „opipali“ (ἐψηλάφησαν). Riječ uključuje fizički kontakt, dodir. Tako Suci 16,26 kažu: „Samson tada reče dječaku koji ga je vodio za ruku: ‘Vodi me i pomoz mi da opipam stupove na kojima počiva zdanje da se naslonim na njih.’“ Još je snažnija paralela kod Lk 24,39 gdje Isus kaže apostolima: „Pogledajte ruke moje i noge! Ta ja sam! Opipajte me (ψηλάφησατέ με) i vidite jer duh tijela ni kostiju nema kao što vidite da ja imam.“

Inače je početak poslanice jako složen. Radi se o tome da u grčkom originalnom tekstu prva tri i pol retka tvore jednu dugu rečenicu, koja se u prijevodima na moderne jezike i ne uočava. Uobičajeni poredak u rečenicama (subjekt – glagol – objekt) na početku nije prisutan. Pisac ovdje prvo stavlja objekt (radi naglašavanja), a tek kasnije donosi subjekt i glagol (u jednoj riječi – „navješćujemo vam“ što se nalazi u drugom retku). Objekt ove rečenice je „ono što bijaše od početka“, tj. poruka. Pisac im navješćuje „poruku“, a ta poruka je sam Isus Krist. Kršćanska poruka je identična s Isusom. „Poruka“ je postala čovjekom tako da ju se moglo čuti, vidjeti i dotaći.

Tu tvrdnju koju pisac u prvom retku želi prenijeti svojim čitateljima, a to je činjenica utjelovljenja, kasnije će dobiti svoje upotpunjenje u nastavku pisma. Naime, tek kasnije u pismu postaje razvidno da su oni, kojima je pismo upućeno, nijekali da je Isus Krist

¹⁵ Naime, izraz se pojavljuje samo pet puta u Novom zavjetu; tri puta u prva tri retka ove poslanice, a ostala dva puta u Ivanovu evanđelju (Iv 3,11; 20,25) gdje je naglasak na Božjem mesijanskom djelovanju po Isusu Kristu. A u LXX se ovaj oblik pojavljuje 7 puta (od toga četiri govore o špijuniranju u Kanaanu – Br 13,28.32.33; Pnz 1,28), dok Post 26,28 govori o tome da je Abimelek vidio da je „Jahve s tobom“ (tj. Izakom). Suci 13,22 ističu: „Zacijelo ćemo umrijeti ... jer smo vidjeli Boga“. I Sir 43,32 kad koristi ovaj oblik, povezuje ga s Bogom: „Mnogo je otajstava većih nego su ova, jer smo vidjeli samo neka od djela njegovih!“

¹⁶ Tu se pak tome glagolu teško može pripisati značenje „promišljati“ ili „svjedočiti“. Vidi npr.: John F. MCHUGH, *John 1–4. The International Critical Commentary on the Holy Scripture of the Old and New Testament* (London: T&T Clark, 2009.), 57.

(1 Iv 2,22) te nijekali da je Isus Krist došao u tijelu (1 Iv 4,2).¹⁷ Tek tada postaje jasno zašto pisac odmah na početku želi naglasiti Isusovo utjelovljenje, tj. činjenicu da se Bog utjelovio.

U *drugom retku* pisac stavlja naglasak na to kolika je vrijednost *svjedoka* i njihova svjedočanstva o samoj činjenici utjelovljenja. Oni koji su bili povijesni svjedoci izvanrednog događaja spasenja, relevantni su svjedoci da je to spasenje ostvareno u osobi utjelovljenoga Boga – Isusa Krista. I sam Isus im je to stavio u zadaću prije nego li je uzašao na nebo (Dj 1,8: „Nego primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje.“).

Redak počinje riječju „život“ (ζωή) što je karakterističan ivanovski izraz. Naime, riječ se nalazi 135 puta u NZ, a od toga: 36 puta u Ivanovu evanđelju te 13 puta u Prvoj Ivanovoj poslanici (dok se u 2 i 3 Iv uopće ne spominje). Riječ „život“ ima značenje stvarnosti koja je suprotna smrti (Fil 1,20), međutim češće uključuje značenje posebne kvalitete životnog postojanja. Riječ je mogla uključivati dvije stvari. Prvo, mogla se odnositi na samog Isusa koji jasno kaže da je on život (Iv 11,25). A s druge strane, mogla se odnositi na preokupaciju ljudi – da žive. Pisac, dakle, redak počinje naglaskom na životu u najširem smislu, a onda taj termin „sužava“ ističući da se radi o „vječnom životu“. Bez vječnog života ovaj prolazni nema smisla. A onaj koji vodi prema vječnom životu, jest Utjelovljeni Isus Krist.

„Život“ i „vječni život“ za pisca su sinonimi, kao što su mu sinonimi i izrazi „vječni život“ i „spasenje“. Život koji je objavljen, očitovan, jest izvor vječnog života. Pitanje vječnog života je sržno pitanje za pisca Prve Ivanove poslanice.¹⁸ Vječni život je dar koji Bog daje onima koji vjeruju. Oni koji čuju i prime navještaj (r. 3), bit će dionici života, dijelit će zajednički život od Boga, vječni život.

Uz to što pisac ističe važnost utjelovljenja i svjedoka, on naglašava i važnost *očitovanja*, to jest, činjenicu da se Utjelovljeni očitovao. Za očitovanje se koristi izraz ἐφανερώθη.¹⁹ Taj Utjelovljeni je bio kod Oca; a za pisca Prve Ivanove poslanice Otac i Sin su jedno i kad se govori o jednom, i drugi je uključen.

Prvi, uvodni, dio Prve Ivanove poslanice (r. 1-2) sadržava dakle

¹⁷ Slična sumnja u Isusov dolazak u tijelu može se naći i u Drugoj Ivanovoj poslanici. Tamo se u r. 7 kaže: „Jer iziđoše na svijet mnogi zavodnici koji ne ispovijedaju Isusa Krista koji dolazi u tijelu.“

¹⁸ Vidi o tome i u: Craig F. SIMENSON, „Speaking God’s Language: The ‘Word of Life’ in 1 John 1:1–2:2“, *Currents in Theology and Mission* 41,6 (2014.), 396-403.

¹⁹ Pisac u 1 Iv ovaj izraz koristi devet puta: 1 Iv 1,2(2x); 2,19.28; 3,2(2x).5.8; 4,9.

glavnu poruku da se Isus utjelovio te da se očitovao, da o njemu treba svjedočiti i, što je najvažnije, da je on donio život vječni. Njegovo utjelovljenje, koje će završiti spasenjskom mukom i uskrsnućem, zalag je vječnog života.

2. Zajedništvo s Bogom (1,3-8)

Sljedeće što pisac naglašava u *trećem retku* je *zajedništvo s Bogom*. Zajedništvo je cilj naviještanja. No, ne radi se o bilo kakvu zajedništvu, nego o zajedništvu onih koji poznaju Boga Oca i Sina Njegova.

Riječ „zajedništvo“ (κοινωνία) nije prečesta u NZ, i nalazi se ondje samo 19 puta, s tim da se nikad ne pojavljuje u evanđeljima. U ivanovskom korpusu pojavljuje se samo u Prvoj Ivanovoj (1,3.6.7). Riječ ima značenje dijeljenja zajedništva, iskustva jake veze, posebno veze povjerenja, odnosa između ljudi i Boga ili ljudi međusobno. Kod pisca riječ prije svega znači odnosno zajedništvo koje Isus uspostavlja između sebe i svojih prvih sljedbenika. To je zajedništvo s Ocem i s Isusom Kristom.²⁰ „Ovdje se bavimo objavom života, vječnog života, dovodeći one koji vjeruju da *dijele* vječni život, ne u individualističkom smislu, nego zajednički dijeleći vječni život s Ocem i Sinom. Posljedično tome, 1 Iv tvrdi da su oni koji zajednički dijele život od Boga, u međusobnom odnosu, i to je temelj za ivanovsko shvaćanje mogućnosti i obveze uzajamne ljubavi (5,1-5).“²¹ Nema zajedništva ako mu temelj nije Krist. Kršćansko zajedništvo nije neka sentimentalna povezanost slučajnih pojedinaca, nego se radi o dubokom zajedničkom odnosu onih koji ostaju „u Kristu“ (vidi: 1 Iv 3,23-24).

Poredak glagola u trećem retku odražava i piščevu teologiju. Naime, nakon što su ljudi „vidjeli“ i „čuli“, tj. upoznali Isusa, slijedi djelovanje. To jest, nakon spoznaje slijedi djelovanje, a to je da treba „navješćivati“ i da treba „imati zajedništvo“ s Ocem i Sinom.

Uz to što je u trećem retku rečeno koja je prva svrha naviještanja (zajedništvo), u četvrtom retku ističe se koja je druga svrha tog

²⁰ Izraz „Isus Krist“ rijetko se koristi u Ivanovu evanđelju (samo dva puta – 1,17; 17,3); dok se u 1 Iv koristi 7 puta (1,3; 2,1; 3,23; 4,2.15; 5,6.20). Poruka 1 Iv jest da se do zajedništva s Bogom (Ocem i Sinom) dolazi preko zajedništva međusobno (vidi: 1 Iv 4,7-8.11-12; 4,20-21; 5,1-3). O temi zajedništva u 1 Iv vidi i: PHEME PERKINS, „Koinonia in 1 John 1:3-7: The Social Context of Division in the Johannine Letters“, *Catholic Biblical Quarterly* 45 (1983.), 631-641.

²¹ J. PAINTER, *1, 2, and 3 John*, 137.

naviještanja – to je da „radost naša²² bude potpuna“. A ta radost je jedino s Isusom. Sama riječ „radost“ nalazi se po jednom i u 2 i 3 Iv te 9 puta u Ivanovu evanđelju (od sveukupno 59 puta u NZ). U evanđelju uvijek riječ nosi eshatološku konotaciju.²³ Radost se često u NZ spisima povezuje s Isusom. Ona je bila pri njegovu rođenju (Lk 1,14; 2,10), ona je bila prisutna pri apostolskom služenju (Lk 10,17), kad su apostoli susreli uskrslog Krista (Lk 24,41).

Ta će radost biti potpuna. Za riječ potpun koristi se glagol *πληρώω* čije bi značenje moglo biti blisko s riječju *τελειώω* „biti savršen“ – a ta se riječ najčešće u 1 Iv povezuje s ljubavlju (1 Iv 2,5; 4,12.17.18).

Peti redak mnogi bibličari smatraju ne samo središnjim retkom prvog poglavlja nego i središnjim retkom cijele Prve Ivanove poslanice. Razlog je što se u njemu donosi definicija Boga, a to je da je Bog svjetlost.²⁴ Uglavnom se donose četiri razloga kao potvrda uvjerenja da je tvrdnja „Bog je svjetlost“ središnja i glavna tvrdnja cijele poslanice.²⁵ Prvo, sama formulacija na početku 5. retka upućuje na važnost i bremenitost. Naime, sam pisac ističe da je ni manje ni više nego od Isusa čuo tvrdnju da je „Bog svjetlost“. I ta tvrdnja zvuči kao da se u njoj sve tvrdnje slijevaju. Drugo, peti redak je prva tvrdnja nakon prva četiri retka i zvuči kao glavni redak za ono što slijedi. Treće, iako je Isus Krist formalni sadržaj Ivanove poruke, Bog Otac je materijalni sadržaj te poruke jer sve što Ivan govori o Sinu, odnosi se i na Oca u Prvoj Ivanovoj poslanici. I četvrto, tvrdnja da je Bog svjetlost ima čvrst korijen u starozavjetnoj teologiji. Tako na primjer Ps 27,1 ističe: „Jahve mi je svjetlost i spasenje“; Ps 36,10 „tvojom svjetlošću mi svjetlost vidimo“.

Inače, redak 5. počinje frazom „a ovo je“ (*καὶ ἔστιν αὕτη*) koja se prije svega odnosi na ono što slijedi nego li na ono što prethodi (usp.: 1 Iv 2,25; 3,11.23; 5,3.4.11a.14). A to što slijedi je „navještaj“ (*ἀγγελία*).²⁶ Pisac govori o „navještaju“ koji se treba prenijeti drugima, onima koji nisu imali direktno iskustvo Krista. Taj navještaj dolazi od Isusa koji

²² Puno bi logičnije bilo očekivati izraz „da radost *vaša* bude potpuna“ što se i nalazi u nekim ranim rukopisima. Međutim, budući da je taj ispravak očekivan, neočekivani izraz „*naša* radost“ je gotovo sigurno originalan izraz. Vidi i: I. H. MARSHALL, *The Epistles of John*, 105, bilješka 19.

²³ Vidi: Raymond Edward BROWN, *The Epistles of John. Translation, with Introduction, Notes, and Commentary*. Anchor Bible (New York: Doubleday, 1982.), 173-174.

²⁴ Već spomenuta druga „definicija“ Boga, a to je da je on ljubav, također je tema koju mnogi bibličari smatraju veoma važnom u 1 Ivanovoj, ako ne i središnjom.

²⁵ O tim argumentima vidi: R. W. YARBROUGH, *1–3 John*, 47.

²⁶ Tu riječ pisac u 1 Iv koristi samo dva puta, ovdje i u 3,11.

je vidljivi Bog, za razliku od nevidljiva Oca, kao što kaže Iv 1,18: „Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac - Bog - koji je u krilu Očevu, on ga obznani.“

Sveto pismo obiluje imenima i metaforama za Boga, a jedno od tih imena je i svjetlost. Piščeva tvrdnja da je „Bog svjetlost“ u suprotnosti je s poganskim vjerovanjem gdje bogovi i božice imaju tijelo. Pravi Bog stvara svjetlost, ali ga se sa svjetlošću ne bi smjelo poistovjetiti. Iako SZ vrlo često pravi paralelu između Boga i svjetla, ipak ne poistovjećuje tako često Boga sa svjetlošću. To ipak čini u Ps 27,1; 36,10; 43,3. Bog je načinio svjetlost (Post 1,3); on je Izraelcima osvjetljavao put (Izl 13,21). On je onaj koji razgoni tminu (2 Sam 22,29), koji prosvjetljuje (Ezr 9,8), on je svjetlost čovjeku (Mih 7,8). Svjetlost se može povezati i s Božjom svetošću jer SZ često opisuje Božju svetu prisutnost kao vatru koja žari svjetlost (Izl 34,29-35 govori o Mojsiju kojem je iz lica izbijala svjetlost jer je razgovarao s Bogom).

Ne samo da pisac 1 Iv govori o Bogu kao svjetlosti nego i pisac Ivanova evanđelja govori o Isusu kao svjetlosti. Isus sam tvrdi da je svjetlost svijeta (Iv 8,12; 9,5). On kaže isto tako: „Ja – Svjetlost – dođoh na svijet da nijedan koji u mene vjeruje u tami ne ostane“ (Iv 12,46). Kao što je Bog svjetlost, tako je i Isus utjelovljenje božanske svjetlosti.

Naglašavajući da je Bog svjetlost, pisac je mogao indirektno reći da je zajednica kojoj piše imala problema s tamom u doktrinalnom i moralnom smislu te problema s odnosima u zajednici. Da bi to moglo biti tako, pokazuje činjenica da poslanica sadržava upute za korigiranje nauka i tako upućuje na doktrinalnu tamu; u isto vrijeme pisac koristi dosta imperativa što upućuje na moralne probleme; a i problemi u zajednici (nedostatak samilosti, mržnja) pozivaju da se istakne važnost ljubavi, što pisac u poslanici i čini.²⁷

Svoj govor o Bogu kao svjetlosti pisac zaključuje tvrdnjom da „tame“²⁸ u njemu nema nikakve“. Tom „negirajućom“ rečenicom želi se samo pojačati ono što je rečeno prije. Takav način izražavanja nije uopće stran piscu (vidi: 1 Iv 2,7.21.27; 3,18; 4,10; 5,2). Kao da

---

²⁷ O tome kakvih je sve problema bilo u ivanovskoj zajednici vidi: Paul N. ANDERSON, „Identity and Congruence: The Ethics of Integrity in the Johannine Epistles“, Ruben ZIMMERMANN – Stephan JOUBERT (ur.), *Biblical Ethics and Application: Purview, Validity, and Relevance of Biblical Texts in Ethical Discourse* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2017.), 331-351.

²⁸ Moglo bi se reći da je riječ „tama“ karakteristično ivanovska, budući da je osim u evanđelju (gdje se koristi 8 puta) i 1 Iv (gdje se koristi 6 puta), nalazimo samo po jednom kod Mt i Lk.

se „negirajućom“ tvrdnjom o Bogu želi upozoriti one koji Boga ne prihvaćaju kao svjetlost. I nakon petog retka pisac u biti mijenja ton, koji postaje sve više upozoravajući prema onima koji su se okrenuli tami, a ne svjetlosti. To će biti očito u 1 Iv 1,9 – 2,2 gdje će se tražiti priznavanje grijeha da bi čovjek došao do Boga i vječnog života.

Pisac, s jedne strane, kroz pozitivnu tvrdnju želi istaknuti kakav je Bog (da je svjetlost), a onda, „negativnom“ tvrdnjom, pojačati izrečenu tvrdnju aludirajući na to da je život u tami nespojiv s Bogom i da onaj koji živi u tami, ne može imati zajedništvo s Bogom. Ističući da je Bog svjetlost, pisac je želio reći: „Bog je dobar, i zlu nema mjesta uz njega.“²⁹ To jest, oni koji slijede Boga, ne smiju činiti zlo jer su zlo i Bog u suprotnosti.

Šesti redak, kao i susljedna četiri, su „ako rečenice“ – počinju veznikom „ako“ (ἐάν).³⁰ Prva, treća i peta su negativne (ne činimo istine; istine nema u nama; riječi njegove nema u nama), dok su druga i četvrta pozitivne (čisti nas; očistit će nas). U tih pet „ako-rečenica“ pisac obrađuje teme zajedništva, tame, svjetla, istine, grijeha, pravednosti, Božjeg Sina i Božje riječi. Dok je peti redak govorio o Bogu, ove „ako rečenice“ usredotočuju se na one koji se suprotstavljaju Bogu i koji svojim djelovanjem nisu blizu Boga.³¹

Tema zajedništva (o kojoj je pisac govorio u r. 3) ponovno dolazi na vidjelo na početku 6. retka. Prvo zajedništvo (r. 3) odnosilo se na čitatelje i „nas“, dok se sada radi o zajedništvu između čitatelja i Boga (kako Oca, tako i Sina). Oni koji hode u tami (r. 6), nemaju zajedništva s njim, a oni koji hode u svjetlosti (r. 7), imaju zajedništvo s njim i međusobno. Oni koji hode u tami tvrde da imaju zajedništvo s Bogom, a zapravo žive suprotno svim postulatima života na koji su pozvani.

Kao što je rečeno, r. 6 počinje veznikom „ako“ (ἐάν).³² Radi se o ljudima koji smatraju da su u zajedništvu s Bogom, a zapravo su

²⁹ I. H. MARSHALL, *The Epistles of John*, 109.

³⁰ To u hrvatskom prijevodu nije tako očito, posebno ne reci 6, 8, 10. Navedeni reci u hrvatskom prijevodu glase isto: r. 6 – „reknemo li“; r. 8 – „reknemo li“; r. 10 – „reknemo li“.

³¹ Stil tih rečenica je stil dijatribe, a to se ogleda u jednostavnom, parataksnom stilu (nizanje rečenica bez veznika), paralelizmu i antitezama te imperativima i upozorenjima. Vidi: R. W. YARBROUGH, *1–3 John*, 52.

³² Ovaj veznik pisac 1 Iv često koristi. Od 333 puta koliko se koristi u NZ, 22 puta ga koristi pisac 1 Iv, što je prema broju korištenja odmah iza četiri evanđelja i 1 Kor. Vidi: Anto POPOVIĆ, *Grčko-hrvatski rječnik Novoga zavjeta sa statistikom grčkih riječi* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2016.), 58.

daleko od njega. I to je u biti laž i ne „činjenje istine“.³³ Oni u neku ruku smatraju da grijeh nije važan; da je moguće biti u zajedništvu s Bogom, a činiti nepravdu. Cilj života u Kristu je zajedništvo s Bogom koji je svjetlost. Međutim, neki su prihvatili tamu i sami se odvojili od Boga. I stoga neće biti baštinici života vječnoga jer su odbacili zajedništvo s Bogom (r. 6) i jer ne priznaju svoje grijehe (r. 9).

„Hodanje u tami“ izraženo je prezentom, što upućuje na trajnost, tj. radi se o onima kojima je hod u tami nešto uobičajeno, nešto što oni neprestano čine. „Trajno življenje u tami upućuje na stav duha, što se odražava u konkretnim činima lošeg ponašanja, ali i ide iznad toga; to uključuje odlučnost birati grijeh (tamu) radije nego li Boga (svjetlost) kao trajnu sferu postojanja (usp.: Iz 9,2; Rim 2,19; također: Iv 3,20).“³⁴

Pisac u šestom retku opisuje jednu od vrlo čestih zabluda: ljudi smatraju da čine ispravno (i ne osjećaju se krivim ili nekog drugoga optužuju), a u Božjim očima to je potpuno krivo. Takvih primjera u Svetom pismu ima mnogo: od Adama koji za grijeh okrivljuje Evu (Post 3,12-13); Kajina koji se pravi da ništa ne zna o bratovoj smrti (Post 4,9); Noe koji za svoje opijanje okrivljuje sina (Post 9,25); Josipove braće koja smatraju da je ispravno što su ga prodali u Egipat (Post 37); Arona koji okrivljuje narod zbog idololatrije (Izl 32,22). Jedno je smatranje, a drugo je činjenje. Kršćansko ponašanje ne može se odvojiti od kršćanskog iskustva, niti se etika može odvojiti od vjere (tj. moralno ponašanje od dogmatskih postulata). Vjera i ponašanje moraju ići „ruku pod ruku“.

Za razliku od šestog, *sedmi redak* ide iz pozitivnog kuta gledanja i ističe da oni koji hode u svjetlosti, imaju zajedništvo međusobno i s Bogom i da ih on čisti od svih grijeha. Međutim, oni koji nisu u zajedništvu međusobno, ne mogu biti ni u zajedništvu s Bogom. Ono što čini da to zajedništvo bude moguće, jest krv Isusa Krista. Isusova krv, tj. njegova smrt, ljude pomiruje s Bogom i ona ima spasenjski učinak za ljude. Iz NZ jasno se da zaključiti da je Isus u poslušnosti prinio istinsku i trajnu žrtvu za grijehe (usp.: Rim 3,25; Heb 9,12-14; 10,19-22; Otk 1,5). U tom smislu izraz da Isusova krv čisti od svih grijeha znači da su na križu naši grijesi učinkovito i trajno uklonjeni.

³³ Izraz „činiti istinu“ (ποιεῖν ἀλήθειαν) je semitski izraz i stran je grčkom načinu razmišljanja tako da se očito radi o izričaju koji je doslovno preveden na grčki. U LXX izraz se može naći na nekoliko mjesta: Post 47,29; Jš 2,14; 2 Sam 2,6; 15,20; Tob 4,6; 13,6.

³⁴ S. S. SMALLEY, 1, 2, 3, *John*, 22.

Ta Isusova krv „čisti“ ljude. Za izraz „čistiti“ pisac upotrebljava riječ *καθαρίζω*, koja se jedino ovdje te u r. 9 koristi u cijelom ivanovskom korpusu.³⁵ U grčkom jeziku, kao i u hrvatskom, za glagol „čistiti“ koristi se prezent čime se ukazuje na trajno čišćenje, budući da grčki prezent ukazuje na trajnost. Isus trajno čisti one koji hode u svjetlosti jer je čistoća od grijeha temelj jedinstva s Bogom. Onaj tko želi biti s Bogom, mora biti čist. Krv čisti „od svakoga grijeha“. Hrvatski prijevodi prevode grčki pridjev *πᾶς* sa „svaki“.³⁶ Pridjev, ako je bez člana i u jednini, znači „sav, svaki“.³⁷ Pitanje je kako shvatiti taj pridjev? Da li „svaki“ znači svaki pojedinačni grijeh ili svi grijesi ukupno? Hrvatski prijevod je ispravan i dobar, s tim da i značenje „svi“ nije isključeno u smislu da Kristova krv čisti od „svih grijeha“.

Osmi redak ponovno kreće iz „negativne“ perspektive (kao i šesti) gdje se tvrdi da istine nema u onima koji ističu da grijeha nemaju. Ono što izlazi iz usta, odražava ono što se nalazi u čovjeku. Isus je to ovako uobličio: „Ta iz obilja srca usta govore!“ (Mt 12,34). Pisac, dakle, pretpostavlja osobu koja tvrdi da nema grijeha.

Treba obratiti pozornost na izričaj „(ne)imati grijeh - *ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν*“. Radi se o izričaju koji se uopće ne može naći u LXX, a u Novom zavjetu je svojstven ivanovskom korpusu i nigdje drugdje se ne pojavljuje. U Ivanovu evanđelju se konstrukcija koristi četiri puta i svaki put je koristi Isus. U Iv 9,41 Isus upozorava farizeje: „Da ste slijepi, ne biste imali grijeha (*οὐκ ἂν εἶχτε ἀμαρτίαν*)“. U Iv 15,22, referirajući se na svijet, Isus kaže: „Da nisam došao i da im nisam govorio, ne bi imali grijeha (*ἀμαρτίαν οὐκ εἶχοσαν*), no sada nemaju izgovora za svoj grijeh.“ U Iv 15,24 Isus nastavlja: „Da nisam učinio među njima djela kojih nitko drugi ne čini, ne bi imali grijeha (*ἀμαρτίαν οὐκ εἶχοσαν*), a sada vidješe pa ipak zamrziše i mene i Oca mojega.“ I na kraju u Iv 19,11 Isus odgovara Pilatu: „Ne bi imao nada mnom nikakve vlasti da ti nije dano odozgor. Zbog toga ima veći grijeh (*μείζονα ἀμαρτίαν ἔχει*) onaj koji me predao tebi.“ Svaki put kad Isus koristi tu formulaciju, ona uključuje neoprostivu krivnju onih koji Isusu nisu iskazali dovoljno štovanje. Dobiva se dojam da „svaki od ova četiri primjera sadržava ono što bi se moglo nazvati kristološka pogreška – propust priznati

³⁵ Za razliku od ivanovskog korpusa, riječ *καθαρίζω* relativno se često koristi u sinoptičkim evanđeljima (18 puta). U pavlovskom korpusu koristi se tri puta (2 Kor 7,1; Ef 5,26; Tit 2,14) te četiri puta u Heb (9,14.22.23; 10,2).

³⁶ U hrvatskom jeziku riječ „svaki“ je pridjevna zamjenica; međutim u grčkom jeziku riječ *πᾶς* je pridjev.

³⁷ Vidi: James SWETNAM, *Osnove novozavjetnoga grčkog jezika* (Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet, 2011.), 114.

Isusov status i vlast“.³⁸

Tvrđnja da čovjek nema grijeha, piscu je mogla biti neprihvatljiva iz dva razloga. Prvo, zbog činjenice da u nekoliko redaka kasnije (1 Iv 2,2) pisac tvrdi da je Isus pomirnica za grijeha svega svijeta. A ako netko ne bi imao grijeha, onda Isus ne bi imao razloga umrijeti za njega. A drugi razlog moglo bi biti starozavjetno uvjerenje da nema onoga tko je bez grijeha.³⁹ Upravo zbog toga je Isus i došao da bi čovjeka otkupio od grijeha. Uz SZ i NZ i židovski pisac novozavjetnog vremena Filon govori o grešnosti čovjeka te donosi nekoliko zanimljivih konstatacija: „Biti svjestan onoga što je netko učinio loše i kriviti sebe za to, svojstvo je pravedna čovjeka.“ „Savršenost i odsutnost bilo kakva nedostatka može se naći samo u Bogu. A nedostatak i nesavršenost nalaze se u svakom čovjeku.“ „Ne postoji čovjek koji je samouvjeren prošao tijekom života od rođenja do smrti bez pada; u svakom slučaju njegovi koraci su zagazili u pogreške, neke svojevolske, a neke nesvojevolske.“⁴⁰

Pisac tim riječima želi posvijestiti da ljudi prečesto odstupaju od Božjih standarda i tada se zavaravaju da ništa krivo nisu učinili. A to je „varanje“ samog sebe. Za taj izraz pisac koristi glagol *πλανάω*, koji je vrlo čest u LXX, i može se naći preko 120 puta.⁴¹ Tamo se „općenito koristi za kršenje objavljene volje Božje i još određenije za poticanje na idololatriju“.⁴² Pisac želi upozoriti na opasnost pred kojom ljudi stoje, a to je sklonost nijekanju grijeha.

Drugi dio osmog retka „i istine nema u nama“ u neku je ruku ponavljanje prethodne tvrdnje da sami sebe varamo. Radi se, dakle, o nekoj vrsti ponavljanja kojom se želi pojačati prethodna tvrdnja. Dakle, ne samo da je čovjek u krivu kad kaže da nema grijeha nego i sam sebe obmanjuje. Ono što je važno jest, kako Bog čovjeka vidi, a ne kako čovjek sama sebe vidi.

Temeljni naglasak drugog dijela (1 Iv 1,3-8) jest prije svega zajedništvo s Bogom koji je svjetlost. Da bi imao zajedništvo s Bogom, tj. da bi baštinio život vječni, čovjek mora napustiti tamu i biti u

³⁸ Vidi: R. W. YARBROUGH, *1-3 John*, 60.

³⁹ Vidi npr.: Post 8,21; 1 Kr 8,46; Job 4,17; 9,2; 14,4; 25,4-6; Ps 14,1-3; Izr 20,9; Prop 7,20.

⁴⁰ Citate donosi R. W. YARBROUGH, *1-3 John*, 60-61.

⁴¹ U Novom zavjetu glagol se nalazi 39 puta i temeljno znači: zavesti, prevariti, odlutati, biti u zabludi, varati se, lutati, vrludati. Vidi: A. POPOVIĆ, *Grčko-hrvatski rječnik Novoga zavjeta*, 143.

⁴² Herbert BRAUN, „*πλανάω*“, *Theological Dictionary of the New Testament*, ur. Gerhard KITTEL – Gerhard FRIEDRICH, sv. 6 (Grand Rapids: Eerdmans, 1968.), 233.

svjetlosti. Grijeh je taj koji čovjeka odvlači u tamu, a od grijeha ga oslobađa Isusova spasenjska muka i smrt (krv njegova).

3. Priznavanje grijeha (1,9 – 2,2)

Umjesto nijekanja grijeha, pisac potiče da se grijeh prizna. Iako se izričito ne kaže kome se grijeh treba priznati, jasno je da priznavanje grijeha temelj za oprostjenje grijeha. Nije dovoljno da čovjek prizna da je grešan, nego je potrebno konkretan grijeh priznati i tražiti Božje oprostjenje. Preko priznanja grijeha čovjek dolazi do opravdanja i u konačnici do vječnog života. Priznavanje grijeha je stvarnost na koju potiče Stari zavjet na bezbroj mjesta. Knjiga Mudrih izreka jasno ističe: „Tko skriva svoje grijeha, nema sreće, a tko ih ispovijeda i odriče ih se, milost nalazi.“ (Izr 28,13). I Psalam 32,5 također potiče na priznavanje grijeha, što rezultira oprostom: „Tad grijeh svoj tebi priznah i krivnju svoju više ne skrivah. Rekoh: ‘Priznat ću Jahvi prijestup svoj’, i ti si mi krivnju grijeha oprostio.“ U Starom zavjetu brojni su primjeri onih koji su priznavali grijeh i koji su nakon toga zadobili milost. Klasičan primjer je David i njegovo kajanje u Ps 51 te 2 Sam 12,13. I Ezekijino priznanje krivice nije dovelo do kazne (2 Ljet 32,26); i Job se kaje za svoje riječi (Job 42,6); priznanje i stid zbog grijeha izražava i Ezra (Ezr 9,6-15), kao i Nehemija (Neh 1,6). Manaše se molio Bogu i on mu se smilovao (2 Ljet 33,12-13.18-19), slično kao i Daniel (Dn 9,4.20). O ispovijedanju grijeha govori i Novi zavjet – Jakov to izričito traži (Jak 5,16). „Prihvatanje njegova milosrđa traži od nas priznanje naših krivica“, ističe *Katekizam Katoličke Crkve*.⁴³

Iako je priznanje grijeha samo po sebi velik čin, tj. čovjeku treba snage (i milosti) da prizna grijeh, samo priznavanje grijeha nije dovoljno, tj. učinak ne leži u samom činu priznanja, nego učinak leži u Bogu koji je „vjeran i pravedan“ i koji će stoga oprostiti čovjekov grijeh. Židovi su u SZ Boga temeljno shvaćali kao vjernog i pravednog (o tome vidi: Izl 34,6-7; Pnz 32,4; Ps 19,9-10; 33,4-5; 85,12; 96,13; 119,160). A ta Božja svojstva nužno se vežu uz oprostjenje (vidi: Iz 1,18; Jr 31,34; 33,8; 50,20; Ez 18,21-23; 33,11.14-16). Uvjerenost da će Bog oprostiti grijeha, leži i u njegovim obećanjima: „Tko je Bog kao ti koji prašta krivnju, koji grijeh prašta i prelazi preko prekršaja Ostatka baštine svoje, koji ne ustraje dovijeka u svome gnjevu, nego uživa u pomilovanju? Udijeli Jakovu vjernost svoju, dobrotu svoju Abrahamu, kako si se zakleo ocima našim od dana iskonskih“ (Mih 7,18.20). Božja

⁴³ *Katekizam Katoličke Crkve* (dalje *KKC*) (Zagreb: Glas Koncila, 1994.), § 1847.

„vjernost“ povezuje se u Bibliji s njegovim savezničkim obećanjima, a ta obećanja uključuju oprostenje kad čovjek raskine saveznički odnos. To jest, oprostenje je sastavni dio Božje vjerne naravi. A i Božja „pravednost“ veže se uz njegovu vjernost. Bog pokazuje svoju pravednost ostajući vjeran svojim obećanjima opraštanja, čak i onda kad čovjek ne ispuni svoje savezničke obveze. Božja pravednost je spasenjski čin, ne samo Božji atribut. Bog oprašta zato što mu je u naravi da oprašta.⁴⁴

Onome koji prizna svoje grijeha, Bog će ih otpustiti. Za riječ „otпустiti“ koristi se glagol ἀφίημι,⁴⁵ onaj isti koji se koristi u Očenašu kad se kaže „i otpusti nam (ἄφεσις ἡμῶν) duge naše“ (Mt 6,12; Lk 11,4). Božje otpuštanje grijeha ima preobražavajući učinak, ono mijenja čovjeka. R. W. Yarbrough citira Schlattera koji kaže: „Zato što Bog voli pravdu, on dovodi do konca našu nepravdu i obdaruje nas svojom pravednošću s pobjedničkom snagom koja omogućuje da pravednost stanuje u nama i tako transformira naše ponašanje prema Bogu i drugima.“⁴⁶

Priznavanje grijeha vodi i do čišćenja od svake nepravde. Formula koja se ovdje koristi paralelna je onoj koja se koristi u retku 7: „čisti nas od svakog grijeha“. Izraz „nepravda (ἀδικία)“ u 9. retku označava specifične (konkretne) čine zloće i prijestupa.

Bez priznavanja grijeha teško se može govoriti o čovjekovu približavanju Bogu i priznavanju Boga. Onaj tko ne prizna svoju grešnost, teško da može priznati i Božju svetost. „Molba za oprostenje čin je koji prethodi euharistijskom slavlju, a tako i osobnoj molitvi.“⁴⁷ To jest, bez priznavanja grijeha i bez molbe za oprostom ne može se pristupiti euharistiji ni osobnoj molitvi. Priznavanje grijeha i molba za oprost preduvjet su za euharistiju i osobnu molitvu.

Deseti redak je posljednji u nizu „ako-rečenica“ koje počinju u šestom retku. Može se dobiti dojam da je početak desetog retka ponavljanje početka osmog retka („Reknemo li da grijeha nemamo“). Međutim, redak deseti koristi perfekt (οὐχ ἡμαρτήκαμεν - nismo

⁴⁴ O tome da je u Božjoj naravi da oprašta i o primjerima gdje je to opisano u SZ vidi: Judith M. LIEU, „What was from the Beginning: Scripture and Tradition in the Johannine Epistles“, *New Testament Studies* 39 (1993.), 461-466. O temi oprostjenja vidi i: Ed GLASSCOCK, „Forgiveness and Cleansing according to 1 John 1:9“, *Bibliotheca Sacra* 166 (2009.), 217-231.

⁴⁵ U hrvatskom prijevodu to se ne vidi, ali u grčkom originalu glagol „otпустiti“ je u aoristu što upućuje na to da su oprostjenje i očišćenje svršene radnje.

⁴⁶ R. W. YARBROUGH, *1-3 John*, 64.

⁴⁷ KKC, § 2631.

zgriješili), a ne prezent (ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν - grijeha nemamo) kao što je to slučaj s osmim retkom. Tvrdnja da „nismo zgriješili“ stavlja čovjeka u stanje bezgrešnosti, a takva tvrdnja ima nesagledive posljedice. A jedna od njih je da se time Boga pravi „lašcem“. A laž je jasno zabranjena u SZ (Lev 19,11: „Nemojte krasti; nemojte lagati i varati svoga bližnjega“); a i NZ u Dj 5,3-4 kažu da je smrt zadesila Ananiju i Safiru jer su lagali. Sam Isus štoviše lašcem naziva đavla (usp.: Iv 8,44). Stoga je neprihvatljivo sve što vodi tome da se Boga svrsta u kategoriju lašca.

Druga implikacija onih koji tvrde da nisu zgriješili, jest da Božje riječi nema u njima; to jest, da riječ Evanđelja nije došla do njih, i da stoga, bez obzira na to da li tvrdili da su kršćani, oni to nisu. Prihvatanje Božje riječi nije kompatibilno s vjerovanjem da čovjek nema grijeha. Ili drukčije rečeno, samo onaj tko se prizna grešnikom, može prihvatiti Božju riječ.

Prvi redak drugog poglavlja je poticaj i svrha pisanja, a to je da ne griješe. Je li moguće ne griješiti? Je li ovo samo piščeva nerealna želja? Nije. A to je potkrijepljeno nastavkom rečenice gdje se ističe da i ako se sagriješi, postoji onaj koji te grijeha briše. Zbog svoje žrtve na križu i zbog svih implikacija koje ta žrtva nosi, jasno je da grijeh nema zadnju riječ i jasno je da on na kraju ne pobjeđuje.

Poimanje grijeha u današnjem svijetu vrlo je različito.⁴⁸ Neki će reći da grijeh nije nutarnje povezan s osobom, što se može vidjeti u frazi: „Bog mrzi grijeh, ali voli grešnika.“ Drugi će reći da je grijeh neodvojiv od osobe, što se može vidjeti u frazi: „Bog me takva stvorio.“ Pisac Prve Ivanove poslanice želi pozvati na savršenstvo, želi reći da prosječnost i neprihvatanje odgovornosti za krivo ponašanje nije ono na što su kršćani pozvani.

Koliko mu je stalo do vjernika, pokazuje i izrazom „dječice“ moja, izrazom koji koristi sedam puta u ovoj poslanici.⁴⁹ Iznimno mu je važno da oni ne griješe. Inače je tema grijeha piscu Prve Ivanove poslanice jako važna. Od 173 puta koliko se riječ ἀμαρτία nalazi u Novom zavjetu, u 1 Iv se nalazi 17 puta, što je na trećem mjestu po učestalosti u svim novozavjetnim knjigama. Više tu riječ koriste samo poslanice Rimljanima (48 puta) i Hebrejima (25 puta).⁵⁰ Gledajući

⁴⁸ O tim poimanjima vidi: R. W. YARBROUGH, *1–3 John*, 71.

⁴⁹ Osim u 1 Iv 2,1 izraz dječice (τεκνία) nalazi se i u 2,12.28; 3,7.18; 4,4; 5,21. Izraz τεκνία je deminutiv i intimniji je od izraza „djeca“ (τέκνα). Izražava prisnost.

⁵⁰ U cijelom Svetom pismu imenica „grijeh“ i s njom povezane riječi koristi se preko tisuću puta, što samo pokazuje važnost te teme. Moderni čovjek kao da je izgubio osjećaj za grijeh. Gledajući SZ i NZ, jasno je da je grijeh svako „napuštanje bilo

cijelu 1 Iv, može se uočiti da pisac temu grijeha veže uz nevjerovanje (ortodoksiju) te uz nemoralno ponašanje (ortopraksu), kao i uz neljubljenje (onaj koji nema ljubavi – on griješi). Pisac, dakle, grijeh veže uz tri polja: vjera-moral-ljubav (grijež glade vjere, morala i ljubavi). U tom kontekstu može se ponovno istaknuti da vječni život neće baštiniti oni koji nisu u zajedništvu s Bogom (a to sigurno nisu oni koji griješe na tri gore navedena područja) te ako te grijehe ne priznaju.

No i oni koji su sagriješili, nisu bez nade. Nije propast ni ako čovjek pogriješi jer tu je zagovornik Isus Krist. Iako pisac potiče da se ne griješi, svjestan je da se to neće u potpunosti ostvariti, stoga i govori o utjesi na tom putu, a to je Isus Krist. On je zagovornik - παράκλητος. Riječ παράκλητος nalazi se samo ovdje u 1 Iv te četiri puta u Ivanovu evanđelju (Iv 14,16.26; 15,26; 16,7).⁵¹ Radi se o izričaju koji je veoma zanimljiv i temeljno označava osobu koja se zauzima za drugoga, za njegovu stvar, i koja drugome želi pomoći.⁵² Iako Ivanovo evanđelje ističe da je παράκλητος samo Duh Sveti, za pisca Prve Ivanove poslanice παράκλητος je Isus Krist. Taj zagovornik je pred Bogom, što je garancija da će grešnikov „slučaj“ doći do ušiju onog koji odlučuje, to jest do Boga.

Taj zagovornik je „pravedan“ (δίκαιος). On, dakle ima isto svojstvo kao i sam Bog, što je bilo rečeno u 1 Iv 1,9 („vjeran je on i pravedan“). Riječ δίκαιος vrlo se često koristi u LXX i uglavnom je prijevod riječi

---

ljudskih bilo božanskih standarda pravednosti“. Vidi: Walter BAUER – Frederick William DANKER – William Frederick ARNDT – Felix Wilbur GINGRICH, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature* (Chicago: The University of Chicago Press, 32000.), 50.

51 U LXX se može naći jedino riječ slična korijena a to je παρακλήτωρ (tješitelj) i to je jedino mjesto u SZ gdje se nalazi. Postoje pak paralele za riječ παράκλητος kod Filona koje su zanimljive. On govori o „pomoćniku“ kojeg Bog nije trebao da bi blagoslovio svijet, zatim o sinu svećenika koji „zagovara“ pomažući pri oprostjenju grijeha, zatim o „posredniku“ koji pomaže grešniku koji traži oprost, te o „zagovorniku“ koji pomaže čovjeku da dođe do cara da ovaj poslušna njegov slučaj. Te primjere kod Filona donosi R. W. YARBROUGH, 1–3 *John*, 76.

52 Više o tom pojmu vidi: Johannes BEHM, „παράκλητος“, *Theological Dictionary of the New Testament*, sv. 5 (Grand Rapids: Eerdmans, 1968.), 800-814; John ASHTON, „Paraclete“, *Anchor Bible Dictionary*, sv. 5 (New York: Doubleday, 1992.), 152-154. Vidi i: Lochlan SHELFER, „The Legal Precision of the Term ‘παράκλητος’“, *Journal for the Study of the New Testament* 32 (2009.), 131-150 koji naglašava da je riječ prijevod latinskog pravnog izraza *advocatus* (*branitelj na sudu*) i da je to dominantno značenje i u grčkom te tu pravnu konotaciju svakako treba imati na umu kad se prevodi na ostale jezike.

צדק⁵³ koja je usko povezana s Bogom i Božjom naravi – on je temeljno pravedan. Ivan u svojem evanđelju tu riječ koristi samo tri puta (Iv 5,30 – govori se o Isusovu sudu koji je pravedan; 7,24 – da treba suditi sudom pravednim, tj. prema Božjim standardima, a ne ljudskim; 17,25 – karakteristika koja se pridaje Bogu – da je on pravedan). U Prvoj Ivanovoj poslanici riječ se pojavljuje šest puta i odnosi se kako na Boga (1 Iv 1,9), tako i na Krista (1 Iv 2,1.29; 3,7b), zatim na osobu koja čini pravdu (3,7a) te na djela (3,12). R. W. Yarbrough donosi lijepu misao kad kaže: „Sve što je manje od pravednog zagovornika, ostavilo bi grešnike bez sigurna pristupa Bogu milosrđa, a što njihova ispovijed (1 Iv 1,9) traži i njihov grijeh zahtijeva; ‘samo pravedna osoba može učinkovito moliti za nepravednu’“.⁵⁴

Drugi redak drugog poglavlja još više pojačava i objašnjava tko je onaj koji izbavlja: on nije samo zagovornik nego je i pomiratelj. Njegova je zagovornička djelatnost dinamična. Ona je moguća zbog njegove žrtve koja je spasenjska. Ono što je on učinio svojom mukom smrću i uskrsnućem, služi kao „pomirnica (ἰλασμός)⁵⁵ za naše grijeh“. No, on ne samo da je pomirnica za grijeh naše nego i cijelog svijeta. To jest, pisac jasno ističe univerzalnu vrijednost Kristove smrti i učinke koju ona ima za grijeh svega svijeta.⁵⁶ Kristova smrt nema učinka samo za svijet nego za *cijeli - sav* svijet. A svijet treba spasitelja jer „sav je svijet pod Zlim“ (1 Iv 5,19). Za pisca Prve Ivanove svijet

⁵³ Više o značenju tog pojma vidi: Helmer RINGGREN – Bo JOHNSON, „צדק“, *Theological Dictionary of the Old Testament*, sv. 12 (Grand Rapids: Eerdmans, 2003.), 239-264.

⁵⁴ R. W. YARBROUGH, *1-3 John*, 77.

⁵⁵ Ta riječ i riječi povezane s njom u NZ označavaju da Bog pokazuje milosrđe i oprostjenje. Isus je taj, njegova smrt (njegova krv, kao što je rečeno u 1 Iv 1,7) nas otkupljuje i čisti od grijeha i na taj način se dolazi do vječnog života. Vidi i: I. H. MARSHALL, *The Epistles of John*, 117-120; S. S. SMALLEY, *1, 2, 3, John*, 38-40; Friedrich BÜCHSEL, „ἰλασμός“, *Theological Dictionary of the New Testament*, sv. 3 (Grand Rapids: Eerdmans, 1968.), 317-318.

⁵⁶ Pitanje opsega učinaka Isusove muke smrti i uskrsnuća jest pitanje koje je posebno postavljala reformacija. U tom kontekstu, R. W. Yarbrough se pita: „Je li Krist umro za sve, ili samo za neke? ... 1 Iv 2,2 ukazuje na to da je on to učinio u oba smisla.“ I nastavlja: „Pitanje treba pooštriti: Može li se puni eshatološki učinak križa primijeniti na sve jednako ili samo na one koji su prema Božjem planu (izboru) primili dar milosti po vjeri?“ R. W. Yarbrough tvrdi: „Za Ivana, odgovor na to pitanje je zasigurno ono drugo. U tom smislu, Isus nije trpio za svakog pojedinca ne praveći razliku, nego posebno za one za koje je Bog znao da će ih spasiti.“ I na taj način on neizravno umanjuje vrijednost Isusove spasenjske žrtve, s tim da na kraju ističe da „je točno da se ‘svega svijeta’ odnosi na vjernike raspršene svuda i u sva vremena“. R. W. YARBROUGH, *1-3 John*, 80.

njeguje nemoralne vrijednosti (1 Iv 2,15-17), ne poznaje Sina Božjega niti djecu Božju (1 Iv 3,1). No, unatoč svemu Otac je poslao Sina da spasi svijet (1 Iv 4,14) i da možemo imati život po njemu (1 Iv 4,9). Međutim, u današnjem svijetu postoji dvostruko krivo gledanje na grijeh. „Jedno je da nas grijesi ne odvajaju od pristupa Bogu. Današnji ljudi shvaćaju olako grijeh i ako vjeruju u Boga, uvjereni su da on ima ‘veliko razumijevanje’ za naše slabosti i grijeha... Vjerojatno će malo ljudi zaniijekati da su čini svojevoljnog, očiglednog zla kompatibilni s pravom vjerom. No, ono što oni niječu, jest da ni jedan od njihovih vlastitih čina ne pripada toj kategoriji. Postoji odbijanje mjeriti djela prema Božjim standardima. Drugo je tvrdnja da je čovjek bez grijeha... Nitko od nas nije bez grijeha; nitko ne može tvrditi da ne trebamo čišćenje koje Isus nudi grešnicima.“⁵⁷

Zaključno se može reći za ovaj treći ulomak da se pisac nastavlja na prethodni ulomak i ističe da je za oprostjenje grijeha nužno njegovo priznanje. Bez priznavanja grijeha nema opravdanja a ni vječnog života. A nema onoga tko nema grijeha i tko ne bi morao tražiti oprost za zlo i učinjene prijestupe. Uz to, pisac kao da želi reći da zbog zagovornika, koji je pomirnica za grijeha naše, čovjek ne mora biti zabrinut. Njegovo je priznati grijeh, tražiti oprost, promijeniti život i onda može očekivati zajedništvo s Bogom i baštinjenje vječnog života.

Zaključak

Na temelju strukturalne podjele 1 Iv 1,1 – 2,2 koju zagovaram, a ta je da dotični ulomak ima tri dijela: 1) 1,1-2; 2) 1,3-8; 3) 1,9 – 2,2, jasno se može vidjeti koji su glavni naglasci samog ulomka. To su prije svega vječni život, zajedništvo s Bogom i priznavanje grijeha.

Kako se dolazi do života vječnoga (1 Iv 1,2)? Dolazi se preko zajedništva s Bogom (1, Iv 1,3) i preko priznavanja grijeha (1 Iv 1,9). To je glavna poruka 1 Iv 1,1 – 2,2. Ako bi se ta poruka mogla prenijeti na današnje vrijeme, onda bi se mogla primijeniti kao poticaj na sakramentalnu ispovijed, na priznavanje grijeha. Iako sam ulomak ne govori direktno o sakramentalnoj ispovijedi, on svakako u širem smislu govori o potrebi priznavanja grijeha, nakon čega slijedi „nagrada“ – oprostjenje te, u konačnici, život vječni.

---

⁵⁷ I. H. MARSHALL, *The Epistles of John*, 109.

EXEGETICAL ANALYSIS AND MESSAGE OF 1 JOHN 1:1 – 2:2

Summary

1 John contains many conundrums and questions that do not have a definitive answer. One of these relates to structure, specifically to the optimal way of dividing the work structurally. How this is done depends on interpretation, i.e. on a view of what may have been the main points that the writer wanted to convey. This paper offers its own structural proposal for the first part of 1 John, i.e. 1 John 1:1 – 2:2; and from this starting point it explains the text.

Beginning with a three-fold division of 1 John 1:1 – 2:2, three main messages may be discerned: 1:1-2 stresses eternal life; 1:3-8 stresses communion with God, who is defined as light; and 1:9 – 2:2 stresses the confession of sins.

When we place these three messages in relation to one another, it becomes apparent that the author's intention is to stress that we can possess eternal life (1:2) through communion with God (1:3) and confession of sins (1:9). And this is confirmed by exegetical analysis of the whole passage.

Keywords: *eternal life, communion with God, confession of sins, structure of 1 John 1:1 – 2:2.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan